

Paragrafen

Openbaarheidsparagraaf WOO

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens.

In de memorie van toelichting bij de Woo staat onder andere dat met dit artikel beoogd wordt een impuls te geven aan de actieve openbaarheid door voor te schrijven dat bestuursorganen in hun begroting en verantwoordingsverslag aan moeten geven hoe zij rekening houden met de bepalingen uit de Woo. Deze verplichting geldt reeds voor de jaarrekening 2022.

Wat wilden we bereiken in 2022?

We wilden een start maken met de implementatie van de wet die op 1 mei 2022 in is gaan. Het doel was om de Woo-procedure te actualiseren en intern goed te beleggen. Daarnaast wilden we ook een speciale website over het thema Open Overheid op onze website inrichten, zodat de procedure helder was voor iedereen die een Woo-verzoek wilde indienen.

Tot slot waren we voornemens om de Informatiecategorieën (die voorgeschreven werden in het meerjarenplan van de Unie van Waterschappen en die ons waterschap voor inwerkingtreding van de Woo al actief openbaar maakte) te actualiseren conform de Woo. Dit waren de categorieën “Wet- en Regelgeving” en “Organisatiegegevens”.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben gedaan wat we wilden! Namelijk:

- de Woo-werkinstructie is vastgesteld, zodat Woo-verzoeken efficiënt afgehandeld kunnen worden.
- de rol van Woo-contactpersoon is structureel belegd voor 12 uur per week bij team DIV. De rol van Woo-coördinator (voorheen Wob-coördinator) is bij Juridische zaken gebleven.
- het werkproces van een Woo-verzoek (met daarbij een webformulier en geactualiseerde briefsjablonen) is ingericht in het Zaaksysteem.
- de categorieën “Wet- en Regelgeving” en “Organisatiegegevens” op de website zijn getoetst op de Woo, en waar nodig bijgewerkt.
- er is een speciale webpagina ingericht over Woo-verzoeken en het thema Open Overheid.
- er is gewerkt aan bewustwording, door presentaties in team-overleggen te geven en berichten op intranet te plaatsen.
- de werkgroep heeft advies gegeven over de aanschaf van anonimiserings-software. Deze software is eind 2022 aangeschaft en wordt vanaf 2023 in de organisatie geïmplementeerd.
- we hebben 12 Woo-besluiten genomen. Ook is er 5x een verzoek om zienswijze behandeld.
- de Openbaarheidsparagraaf is opgenomen in de begroting van 2023.
- we nemen deel aan de landelijke overleggen (Coördinatoren Woo Waterschappen (CWW)).

Ontwikkelingen in het vorig begrotingsjaar

De ontwikkelingen in het vorige begrotingsjaar zijn in de programmaverantwoording per opgave toegelicht.

Uitgangspunten en normen

In deze paragraaf geven wij aan welke uitgangspunten en normen wij hebben gehanteerd bij het opstellen van de begroting 2022.

Personele kosten

De personele lasten stijgen als gevolg van cao-verhogingen, stijging van werkgeverslasten en periodieke verhogingen. Voor de jaren 2022 is gerekend met een jaarlijkse verhoging van de personele lasten 2,5%. Voor de periode vanaf 2023 is gerekend met een percentage van 3,0%.

Inflatie

Voor de inflatieverwachtingen in de begroting hebben we aangesloten bij het streven van de Europese Centrale Bank om de Geharmoniseerde Consumptieprijsindex (HICP) op middellange termijn op of onder de 2% te houden om de prijsstabiliteit te handhaven. In de primitieve begroting hebben we een inflatiepercentage van 2% aangehouden. Gedurende het jaar hebben we de norm aangepast naar de huidige onzekere situatie. In het derde kwartaal zijn we uitgegaan van een inflatiestijging van 10% conform de ECB.

Energie

In 2021 is het leveringscontract voor energie opnieuw aanbesteed. De prijs is grotendeels afhankelijk van de gasprijs en de CO₂-prijs. Beide zijn in het afgelopen jaar flink gestegen. Voor 2022 en 2023 liggen de leveringstarieven al gedeeltelijk vast; hierin zit een stijging van meer dan 10%.

Vanaf eind 2021 is er op de energiemarkten sprake van een stijging van de kosten voor aardgas en elektriciteit. De oorlog in Oekraïne en de hieruit voortkomende sancties tegen Rusland hebben er voor gezorgd dat de variabele tarieven voor aardgas en elektriciteit extreem zijn gestegen. Wetterskip Fryslân heeft in 2020 al 75% van het gasvolume voor 2023 ingekocht. Hierdoor wordt de stijging van de kosten voor aardgas voor Wetterskip Fryslân nog enigszins gedempt.

Vanaf 2021 is in de Begroting rekening gehouden met het opwekken van 8,4 MWh aan zonne-energie. Energie die niet direct wordt gebruikt, wordt terug geleverd aan het net. Over de vergoeding die we krijgen voor deze terug geleverde stroom betalen we wel bemiddelingskosten (mark-up) aan de leverancier. Als gevolg van een te betalen mark-up aan de leverancier komen de opbrengsten voor terug levering van stroom ongeveer 20% lager uit.

De ontwikkeling van de netbeheerkosten is zeer onzeker. De verwachting is dat de netbeheerder in de komende jaren fors moet investeren in het elektriciteitsnet. Deze investeringen in het elektriciteitsnetwerk brengen een stijging van de tarieven voor netbeheer met zich mee.

Rente

In de begroting 2022 is de renteontwikkeling opgenomen die is gebaseerd op de percentages zoals die zijn opgenomen in de begroting 2021 en de inzichten van de externe treasurer. Deze renteontwikkeling is geactualiseerd op basis van de meest recente gegevens en inzichten. De verwachting is dat de rente zich opwaarts zal bewegen. Voor de begroting 2022 en de volgende jaren is rekening gehouden met onderstaande renteontwikkeling:

Korte rente: - 0,30%

Lange rente: 0,35 %

Incidentele baten en lasten

Inleiding

In het verslagjaar 2022 heeft zich een aantal incidentele lasten en baten voorgedaan. Dit zijn lasten en baten die we niet tot de gewone bedrijfsuitoefening rekenen. In deze paragraaf gaan we hier verder op in.

Incidentele lasten

Bedragen x € 1.000

Nr.	Omschrijving	Bedrag
1	R&D kosten Kalverdijkje	187
2	Peilbesluit de Hemmen	120
3	Diversen	20
		327

Toelichting op Incidentele lasten

1. Het nieuwe gemaal Kalverdijkje zal als een circulair gemaal worden gebouwd. De plankosten van dit innovatieve gemaal zijn hoger dan de reguliere plankosten. De meerdere kosten worden gezien als algemene R&D kosten omdat de opgedane kennis en ervaring in dit project ook voor andere circulaire projecten zal worden ingezet.
2. Het industrieterrein de Hemmen in Sneek wordt uitgebreid. Door deze uitbreiding wordt een gedeelte van de opvaart afgekoppeld van het boezemsysteem. Deze afkoppeling resulteert in hogere realisatiekosten voor de gemeente. Het afkoppelen heeft voordelen voor het waterschap en daarom is besloten om de gemeente tegemoet te komen in deze extra kosten.
3. Diverse kleine posten hebben geleid tot een incidentele last van € 20.000.

Incidentele baten

Bedragen x € 1.000

Nr.	Omschrijving	Bedrag
1	Koehool-Lauwersmeer	676
2	Teruggaaf BTW 2020	71
3	Vervallen voorboekingen diverse projecten	42
4	Diversen	22
		811

Toelichting op Incidentele baten

1. In de eerste voortgangsrapportage van 202 is aangegeven dat de kosten van de verkenningsfase van het project Koehool-Lauwersmeer naar verwachting lager uitvallen. Na afronding is het positieve saldo overgeboekt naar de exploitatie. Voorgesteld zal worden om dit positieve resultaat bij de vaststelling van de jaarrekening te doteren aan de bestemmingsreserve HWBP.
2. In 2022 is de aangifte omzetbelasting over het jaar 2020 afgehandeld. Er is een bedrag van € 71.000 ontvangen van de belastingdienst.
3. Bij het opstellen van de jaarrekening 2021 zijn bedragen opgenomen voor nog te verwachten kosten. In 2022 is gebleken dat sommige bedragen te hoog waren ingeschat. De vrijval van deze verplichtingen is in 2022 als een incidentele bate verantwoord.
4. Diverse ontvangen bedragen hebben in 2020 geleid tot een incidentele bate van € 22.000.

Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Bestemmingsreserves

Bedragen x € 1.000

Overige bestemmingsreserves	Balans per 31-12-2021	Toevoeging (+) 2022	Onttrekking / vrijval (-) 2022	Balans per 31-12-2022
<i>Langdurige bestemmingsreserves</i>				
Opwaarderen serviceniveau gegevensbeheer	55	0	0	55
Generatiebeleid	370	0	0	370
Innovatie	520	0	0	520
Renovatie sluizen Lauwersoog	995	0	200	795
HWBP	885	0	0	885
Overdracht/ onderhoud Noorderpier	674	0	0	674
Overdracht/ onderhoud vaarwegbeheer	214	0	214	0
Doorontwikkeling organisatie	191	0	59	132
<i>Bestemmingsreserves met korte looptijd</i>				
Veiligheidstoetsing Keringen	538	0	0	538
Implementatie omgevingswet	306	0	0	306
Werkplaats Holstmeerweg	162	0	162	0
Bestemmingsres Bez.Centrum WG	157	0	0	157
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2021)	500	0	0	500
Persoonsgebonden Basis Budget (PPB)	150	0	150	0
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2022)	400	0	0	400
<i>Bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>				
100-jarig bestaan Wouda	50	0	0	50
Blauwe omgevingsvisie (BOVI)	150	0	150	0
Overdracht Primaire Keringen	55	0	55	0
KCC	80	0	41	39
Waternavel	500	0	500	0
Stedelijk water	500	0	500	0
Programmamanagement slibverwerking	150	0	150	0
Loopbrug	115	0	115	0
Toegangsbeveiliging	150	0	150	0
Baggeren hoofdwatergangen	760	0	760	0
Baggeren achterstallig onderhoud	1.380	0	0	1380
Regiodeal	200	0	200	0
Huur centrifuge SOI	400	0	142	258
Legger	280	0	280	0
Analoge lijnen	70	0	70	0
Sloop rioolgemaal Exmorra	80	0	0	80
Subtotaal overige bestemmingsreserves	11.037	0	3.898	7.139

Toelichting bij langdurige bestemmingsreserves

Onderhoud vaarwegen

Er is in 2022 langs diverse vaarwegen onderhoud gepleegd waarvoor de bestemmingsreserve volledig is ingezet.

Doorontwikkeling organisatie

De afschrijvingslasten voor een investering in crisismanagementsoftware (3Di, hydrodynamisch simulatie) worden voor de jaren 2019 t/m 2022 gefinancierd uit de bestemmingsreserve.

Renovatie sluizen Lauwersoog

De sluizen van Lauwersoog zijn eigendom van Waterschap Noorderzijlvest. Volgens afspraak dragen wij een deel van de onderhouds- en beheerskosten. Onder projectleiding van Waterschap Noorderzijlvest werken we aan de renovatie van de twaalf sluiskokers van de Cleveringsluizen op Lauwersoog. Bij de vaststelling van de jaarrapportage van 2010 en 2014 reserveerden we middelen voor de renovatie van de sluizen op Lauwersoog. In 2022 is € 0,2 miljoen ten laste van de reserve gebracht. In de periode t/m 2025 gebruiken we het restant (€ 0,795 miljoen) om onze bijdrage aan Waterschap Noorderzijlvest te financieren. Van de 12 sluiskokers zijn er nu 8 gerenoveerd.

Toelichting bij kortlopende bestemmingsreserves

Werkplaats Holstmeerweg

Werkplaats Holstmeerweg zou worden gesloopt en voor de afwaardering van de boekwaarde en de sloopkosten was een bestemmingsreserve gevormd. Nu de werkplaats is opgeknapt voor de verhuur aan Grienskip kan het restant van de bestemmingsreserve vrijvallen.

Persoonsgebonden Basis Budget (PPB)

Bij het vaststellen van het jaarverslag 2020 heeft het algemeen bestuur besloten een bestemmingsreserve te vormen voor het PPB. Wij hebben het algemeen bestuur hierom verzocht, omdat vanwege corona veel opleidingen en trainingen niet plaats hebben gevonden. Inmiddels ligt de corona pandemie achter ons en gaan opleidingen en trainingen gelukkig weer zoals voorheen. Deze bestemmingsreserve kan vervallen.

Toelichting bij bestemmingsreserves met karakter overlopende post

100-jarig bestaan Wouda

Deze bestemmingsreserve kan blijven bestaan.

Blauwe omgevingsvisie (BOVI)

De werkzaamheden voor de BOVI lopen door tot in 2023. Dan is de inspraakperiode en wordt ook de besluitvorming afgerond. Dat was eerst voor 2023 maar door het samen optrekken met de provincie is enige vertraging ontstaan. Van de verwachte kosten ad. € 150.000 is in 2022 € 40.000 daadwerkelijk besteed. Gegeven de einddatum van 31-12-2022 valt het resterende bedrag vrij. Omdat de kosten in 2023 doorlopen wordt voor de resterende kosten een nieuwe bestemmingsreserve ingesteld.

Overdracht Primaire Keringen

Na een bestuurlijk overleg met Rijkswaterstaat (RWS) zijn we eind 2021 gestart met de inventarisatie en een voorzichtige eerste onderhandeling overdracht van het beheer van de primaire waterkering op de Friese Waddeneilanden. Volgens plan had de uitwerking van de overdracht van het beheer van de primaire waterkeringen op de Friese Waddeneilanden in 2022 in detail uitgewerkt moeten zijn. Dit proces vergt meer tijd gedacht mede door personele wisselingen bij RWS. Het werk loopt nog door in 2023 en de benodigde onderzoeken hiervoor zullen in 2023 uitgevoerd gaan worden in plaats van in 2022.

KCC

De bestemmingsreserve heeft een looptijd tot 31-12-2023. De oorspronkelijke omvang van de reserve bedroeg € 150.000, het saldo per 1-1-2023 is € 39.000.

De totale verwachte uitgaven voor de ontwikkeling van het KCC zijn € 60.000 hoger dan verwacht. Deze uitgaven zijn noodzakelijk om ons telefoonsysteem en belprocessen te optimaliseren, kwaliteitshandboek op te stellen en een kennisbank in te richten.

Waternavel

Met name de waternavel rukt fors op in Fryslân. In de tweede helft van 2021 is duidelijk geworden dat hier fors op moet worden ingezet om problemen met de waterkwaliteit en met name ook met de doorstroom en dus de waterbeheersing, te voorkomen. Bij jaarrekening 2021 is daarom € 500.000,- als bestemmingsreserve opgevoerd om extra werkzaamheden in 2022 te kunnen uitvoeren. Vanaf begroting 2023 is de extra inspanning als regulier budget opgenomen. In 2022 zijn de extra bestrijdingswerkzaamheden uitgevoerd.

Stedelijk Water

Met de gemeenten is afgesproken dat het wegwerken van het achterstallig onderhoud volgens een programma wordt uitgevoerd. Dit programma is ook zo opgenomen in ons meerjarenprogramma. Het wegwerken van het achterstallig onderhoud wordt uitgevoerd door de gemeenten, waarbij wij 50 % van de kosten betalen. De gemeenten hebben ook in 2022 niet kunnen waarmaken wat was afgesproken en daarom schuift het wegwerken van het achterstallig onderhoud door naar volgende jaren. Om in de komende jaren over voldoende budget te beschikken wordt voorgesteld het niet gebruikte budget toe te voegen aan de bestaande bestemmingsreserve.

Programmamanagement slibverwerking

In 2022 is het vervolgproces slibstrategie uitgewerkt. Mede op verzoek van het algemeen bestuur is nog eens goed naar het programmamanagement gekeken. De conclusie was dat een zwaardere inzet op zowel inhoud als capaciteit nodig was. Externe inhuur was de enige mogelijke optie. Hiervoor is uit het jaarresultaat 2021 de bestemmingsreserve voor een bedrag van € 150.000 gevormd. In 2022 is een programmamanager ingehuurd. In totaal is hieraan € 76.000 uitgegeven. Het restant kan vrijvallen.

Loopbrug

De bestemmingsreserve groot onderhoud loopbrug vervalt op 31-12-2022. De werkzaamheden zijn echter nog niet verricht. Voor de verfbescherming blijkt in het verleden Chrom 6 te zijn gebruikt. Dit heeft tot gevolg dat het onderhoud niet regulier kan zijn, een langere voorbereidingstijd vraagt en duurder uitvalt. Het groot onderhoud is nu gepland in 2023. Wij vragen u om hiervoor € 150.000 te reserveren, in plaats van de eerder gereserveerde € 115.000.

Toegangsbeveiliging

De vervanging van de toegangsbeveiliging is voor een deel al afgerond, maar het project loopt nog door in 2023. Omdat de bestemmingsreserve een einddatum kent van 31-12-2022, valt deze vrij in het 'te bestemmen resultaat'. Echter, omdat we deze reserve in 2023 nog wel nodig hebben, doen wij het voorstel om de reserve in 2023 opnieuw op te voeren.

Baggeren hoofdwatgangen

Door procedures, beschikbare baggercapaciteit en weersomstandigheden zijn niet alle geplande werkzaamheden uitgevoerd, waardoor het gehele baggerbudget niet in 2022 is benut. Een deel van de werkzaamheden wordt in 2023 uitgevoerd (Dijkvaart Ropta/Koehool, Poldyksfeart, Zwarte Haan, Roptafeart/Seisbierumerfeart, Schoterlandse Compagnons vaart) Omdat hiervoor in 2023 geen budget beschikbaar is wordt voorgesteld voor deze werkzaamheden een bestemmingsreserve op te voeren. Drie projecten baggeren grote vaarten zijn opgestart in 2022 en worden april 2023 afgerond.

Regiodeal

Van het rijk is in 2021 € 220.000,- ontvangen voor het bestrijden van verdroging in vooral Zuidoost-Friesland. De gaat dan vooral om het vasthouden van water in het deelsysteem. De werkzaamheden voor 2021 waren wel deels voorbereid en ook zijn bestellingen voor onder andere stuwen geplaatst, maar het gros van de werkzaamheden is in 2022 uitgevoerd.

Huur centrifuge SOI

Tijdens de bouwwerkzaamheden voor de nieuwe slibontwateringsinstallatie (SOI), is een centrifuge gehuurd. Deze kosten zijn ten laste van de bestemmingsreserve gebracht, zoals was afgesproken. De huur loopt door tot de nieuwe installatie in bedrijf gaat.

Legger

Deze bestemmingsreserve kan vrijvallen. Wij hebben in 2022 de werkzaamheden die nog uitgevoerd moesten worden, kunnen dekken uit de bestaande begroting.

Analoge Lijnen

Voor het vervangen van de verouderde protocollen van de 2G en 3G netwerken van het telemetrienetwerk van de gemalen is jaarlijks budget beschikbaar. Voor 2021 kon een deel van het budget niet worden benut door problemen met de levering van de benodigde materialen en de nodige menskracht om e.e.a. te installeren. De werkzaamheden die waren gepland voor 2021 zijn in 2022 uitgevoerd.

De werkzaamheden zijn echter nog niet afgerond, daarom stellen wij voor om deze bestemmingsreserve opnieuw op te voeren, zie ook voorstel 'te bestemmen resultaat'.

Sloop rioolgemaal Exmorra

Het project is in uitvoering, zodra het oude rioolgemaal wordt gesloopt, vindt een onttrekking uit de bestemmingsreserve plaats.

Voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Stand	Onttrekkingen		Stand
	1-1-2022	c.q vrijval	Dotatie	31-12-2022
Pensioenvoorziening voormalig bestuur	5.903	1.933		3.970
Wachtgeld voormalig bestuur	537	98		439
Voormalig personeel	354	295	31	90
Jubileumgratificatie	801	164	177	814
Persoonsgebonden basisbudget	474		151	625
Thuiswerkplek	129		5	134
Totaal voorzieningen	8.198	2.490	364	6.072

Toelichting bij voorzieningen

Pensioenvoorziening voormalig bestuur

De pensioenen van de (oud-)bestuursleden komen ten laste van Wetterskip Fryslân ('eigen beheer'). Voor deze toekomstige, contant gemaakte verplichtingen is een voorziening gevormd. De basis voor deze voorziening is de actuariële berekening waarmee de pensioenrechten zijn berekend. De voorziening is getroffen voor de voormalige bestuursleden die inmiddels met pensioen zijn en de voormalige bestuursleden die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt. De uitbetaalde pensioenuitkeringen zijn in 2022 rechtstreeks in mindering gebracht op de voorziening. Daarnaast zijn de pensioenaanspraken van een oud-bestuurslid overgedragen aan een pensioenfonds.

Bij het berekenen van de benodigde stand per 31-12-2022 is rekening gehouden met een hogere levensverwachting, een daling van het aantal pensioengerechtigden, een rekenrente die ten opzichte van vorig jaar is gestegen en de opbouw van pensioen door de huidige bestuursleden. Per saldo is een bedrag van € 849.000 vrijgevallen ten gunste van het 'Te bestemmen resultaat 2022'.

Uitgangspunten voor pensioenen

Voor de pensioenen die al zijn ingegaan:

- Peildatum voor het deelnemersbestand uit de opbouwadministratie is 30-09-2022.
- Berekening van het bruto jaar pensioenbedrag vindt plaats op AOW-gerechtigde leeftijd of, daar waar deze afwijkt van de AOW-leeftijd, op de ingangsdatum van het pensioen.
- Rentepercentage is 3,061 procent voor verplichtingen met een looptijd van tien jaar.
- Waarde voor het nabestaandenpensioen is, waar nodig, ook opgenomen.

Voor de toekomstige pensioenen:

- Peildatum voor het deelnemersbestand uit de opbouwadministratie is 30-09-2022.
- Gehanteerde factoren zijn volgens wettelijke tarieven voor individuele waardeoverdrachten 2023 met pensioen richtleeftijd 68 jaar.
- Rentepercentage is 2,472 procent voor verplichtingen met een looptijd van 25 jaar.
- Contante waarde voor het nabestaandenpensioen is ook opgenomen.

Pensioenvoorziening peildatum 31-12-2022

In onderstaande tabel staan de gegevens van de pensioenvoorziening voor pensioenen die ingegaan zijn op 31-12-2022 en toekomstige pensioenen.

Onder gepensioneerden vallen (oud-)leden van het dagelijks bestuur, hun partners en dagelijks bestuursleden van de rechtsvoorgangers die door pensionering pensioen uitbetaald krijgen. Onder actieven vallen de huidige leden van het dagelijks bestuur. Onder slapers verstaan we (oud-)leden van het dagelijks bestuur die bij uitdiensttreding anders dan door pensionering premievrije aanspraken op pensioen behouden.

Bedragen x € 1.000

	Aantal	Uit te betalen per jaar	Hoogte voorziening
Gepensioneerden	89	278	2.844
Actieven en slapers	9		1.126

Wachtgeld voormalig bestuur

Na de verkiezingen van 2015 en 2019 zijn nieuwe besturen aangetreden. Vanuit het oude dagelijkse bestuur namen diverse leden weer zitting in het nieuwe dagelijks bestuur. Eén oud-bestuurslid werd wethouder. De berekening is gebaseerd op huidige wet- en regelgeving en het geldende overgangsrecht. De totale wachtgeldverplichting is toegevoegd aan een voorziening. Inkomsten uit een nieuwe betrekking brengen we in mindering op de uitkering en de voorziening.

Voormalig personeel

De afgelopen jaren en ook in 2022 stroomde een aantal medewerkers uit. Voor de ontstane aanspraken is een voorziening gevormd. In 2022 is een bedrag van € 295.000 uitgekeerd ten laste van de voorziening. Voor de mogelijke toekomstige uitstroom van medewerkers in het kader van de transitie naar opgave gericht werken is in 2020 een bedrag van € 300.000 aan de voorziening gedoteerd. Aan het eind van 2022 is de hoogte van de voorziening beoordeeld en is een bedrag van € 31.000 toegevoegd aan de voorziening.

Voorziening gratificatie jubilea

Dit is een voorziening voor alle, op grond van de geldende arbeidsvoorwaarden opgebouwde rechten van werknemers en bestuursleden op jubilea-uitkeringen. De voorziening geldt voor de huidige werknemers en bestuurders. We houden er rekening mee dat iemand kan vertrekken. De geschatte kasstromen maken we contant. In 2022 is een bedrag van € 164.000 rechtstreeks ten laste gebracht van de voorziening 'gratificatie jubilea'. Door de actualisatie en toevoeging van rente hebben we de voorziening verhoogd met een bedrag van € 177.000.

Persoonsgebonden basisbudget

In de cao voor de waterschappen is een persoonsgebonden basisbudget (PBB) opgenomen. Het PBB bedraagt met ingang van 2021 € 6.000 per medewerker. Medewerkers kunnen dit budget in een periode van vijf jaar inzetten voor loopbaanontwikkeling. Administratief gaan we ervan uit dat per medewerker jaarlijks gemiddeld € 1.200 beschikbaar is. De bedragen die in 2022 niet zijn ingezet, houden we voor 2023 en verder beschikbaar. Om aan deze toekomstige verplichting te kunnen voldoen, is een voorziening PBB ingesteld. Bij het bepalen van de omvang van deze voorziening gaan we ervan uit dat onze medewerkers 80 procent van € 6.000 gaan aanwenden. In 2022 is door de medewerkers, mede als gevolg van de nasleep van corona, weinig gebruik gemaakt van het opleidingsbudget. Aan het eind van 2022 is daarom het niet bestede deel ter grootte van € 151.000 toegevoegd aan de voorziening.

Thuiswerkplek

FNV Overheid heeft een akkoord met de andere cao-partijen bereikt over thuiswerken. De overeengekomen afspraken gaan over twee punten: een thuiswerkbudget en een thuiswerkvergoeding. De afspraken gelden vanaf 1 april 2020 tot 1 april 2025 en zijn onderdeel van de cao Waterschappen. Voor elke medewerker die structureel thuiswerkt is een budget beschikbaar. De medewerker kan hiervoor op declaratiebasis middelen voor een arbo-en ergonomisch verantwoorde thuiswerkplek aanschaffen (zoals een bureau of een stoel). Dit budget is niet bedoeld voor hardware (zoals een computer, laptop of een beeldscherm). Niet alle medewerkers die hiervoor in aanmerking komen hebben in de afgelopen jaren middelen aangeschaft en gedeclareerd. De verwachting is dat deze medewerkers dat alsnog in de periode 2023 tot 1 april 2025 gaan doen.

Waterschapsbelasting

De gehanteerde belastingtarieven voor begrotingsjaar 2022 komen overeen met de tarieven die in de algemeen bestuursvergadering van 23 november 2021 zijn vastgesteld. De netto belastingopbrengsten zijn € 334.000 lager dan de gewijzigde begroting.

Bedragen x € 1.000

	Gewijzigde begroting 2022	Realisatie	Vershil resultaat met gewijzigde begroting
Watersysteembeheer	107.082	108.007	924
Zuiveringsbeheer	56.668	55.410	-1.258
	163.750	163.416	-334

Toelichting waterschapsbelasting watersysteembeheer

Watersysteembeheer: opbrengst € 757.000 voordeel

De opbrengst van de ingezetenenheffing viel ruim € 108.000 hoger uit. Dit was vooral een gevolg van diverse interne controles waardoor bestandsverbeteringen hebben plaatsgevonden. Daarnaast zijn de heffingseenheden als gevolg van nieuwbouw in de laatste jaren meer gestegen dan voorzien.

De WOZ-waarde blijft de laatste jaren stijgen. Bij het opstellen van de begroting houden we steeds rekening met de laatste inzichten van de Waarderingskamer. De WOZ-waarden zijn echter nog meer gestegen dan waarmee in de begroting rekening is gehouden. Tevens is er nog een na-ijleffect van de stijging van de WOZ-waarden in voorgaande jaren. In 2022 is de opbrengst hoger dan begroot. Het voordeel ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 komt uit op € 530.000.

De opbrengst ongebouwd is € 92.000 hoger dan begroot. Door mutaties en correcties van de meegetaxeerde oppervlakte over voorgaande jaren is een meeropbrengst ontstaan. Deze correcties werken ook door in de opbrengst van 2022.

De opbrengsten van de categorieën natuur en de verontreinigingsheffing zijn vrijwel conform de gewijzigde begroting met een totaal verschil van € 27.000.

Toelichting waterschapsbelasting zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer: opbrengst € 1.733.000 nadeel

Bij de zuiveringsheffing bedrijven valt de uiteindelijke opbrengst over het jaar 2022 en voorgaande jaren € 1.890.000 lager uit dan de gewijzigde begroting. Bij de tweede voortgangsrapportage werd nog uitgegaan van een hogere opbrengst bij de nog op te leggen aanslagen over voorgaande jaren. Aan het eind van 2022 is gebleken dat deze meeropbrengst niet kan worden gerealiseerd. De effecten van de coronacrisis vallen hoger uit. Dit heeft met name betrekking op de jaren 2020 en 2021 waar de verwachte opbrengst achter blijft. Ook over het jaar 2022 zal de opbrengst bij de tabelbedrijven lager uitvallen.

De opbrengst van de zuiveringsheffing woningen is € 157.000 hoger uitgevallen dan de gewijzigde begroting. Het aantal woonruimten is door nieuwbouw meer gestegen dan verwacht. Dit levert ook meer eenheden op voor de zuiveringsheffing woningen. De stijging is nog hoger dan waarmee in de gewijzigde begroting 2022 rekening mee was gehouden.

Kwijtschelding en oninbaar

Kwijtschelding en oninbaar: 642.000 voordeel

De kosten van kwijtschelding vallen ten opzichte van de gewijzigde begroting € 311.000 lager uit. Van een corona-effect is derhalve nog geen sprake.

De daadwerkelijke kosten van oninbaarheid zijn in 2022 lager uitgevallen. Door het invorderen van nog openstaande posten uit voorgaande jaren kon ook de voorziening voor dubieuze debiteuren naar beneden worden bijgesteld. Door deze twee oorzaken zijn de kosten € 331.000 lager uitgevallen.

Risicoparagraaf

Wetterskip Fryslân heeft bij het uitvoeren van haar activiteiten te maken met risico's en onzekerheden die het behalen van haar doelstellingen in de weg kunnen staan. Voor het (financieel) afdekken van de risico's is een minimaal benodigd weerstandsvermogen vastgesteld. Om risicobewust werken verder te ontwikkelen is in 2022 een pilot gestart. Dit heeft geresulteerd in het nieuwe risicobeleid dat op 4 oktober 2022 is vastgesteld door het algemeen bestuur. Daarin wordt de relatie gelegd tussen risico's (en hun mogelijke impact) en het weerstandsvermogen. Voor 2023 zal risicobewust werken organisatiebreed aandacht krijgen en structureel ingericht worden.

Ontwikkelingen 2022

In 2022 zijn de eerste stappen gezet in het verder ontwikkelen van risico bewust werken binnen Wetterskip Fryslân. De volgende twee beleidstukken zijn vastgesteld:

1. Beleid risicobewust werken
2. Risicomatrix (risicobereidheid van Wetterskip Fryslân)

Om de organisatie zich beter bewust te maken van risicobewust werken zijn er met de opgaven diverse risicosessies geweest met als belangrijkste doelen het verhogen van het risicobewustzijn en het inventariseren van de belangrijkste risico's per opgave. Deze risico's zijn opgenomen in de begroting 2023. Ook is het weerstandsvermogen op basis van deze risico inschattingen berekend. De uitkomst was dat de eerder genoemde € 5 miljoen aan weerstandsvermogen verhoogd is naar € 8 miljoen. Voor de jaren 2023 tot en met 2025 is budgetruimte vrijgemaakt om risicobewust werken verder uit te werken en te implementeren. Met als doel:

- beter kunnen sturen op de organisatiedoelstellingen;
- het weerstandsvermogen 'laten meebewegen' met de risico's

De beoogde aanpak zal zich richten op inventarisatie van meest belangrijke risico's, die het behalen van de doelstellingen kunnen beïnvloeden. Hiervoor zal per belangrijk risico geïnventariseerd worden welke acties nu lopen om de risico's te beheersen en of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. In de aanpak zal ook aandacht zijn voor een monitoringsmodel om de voortgang van risicobeheersing te volgen. Dit zal resulteren in een proces waarin risico's steeds beter beheerst worden en het weerstandsvermogen zal zich ieder jaar aanpassen aan de mate van risicobeheersing.

Operationele risico's met een potentieel effect groter dan € 100.000

Als eerste stap om het risicomanagement proces binnen WF te verbeteren zijn in 2022 risicosessies georganiseerd binnen diverse organisatieonderdelen van WF. Op basis van de resultaten van deze sessies is het risicoregister opgesteld. De risico's zijn uiteindelijk beoordeeld op kans van optreden en mogelijke financiële effect. In de tabel op de volgende pagina zijn de operationele risico's opgenomen met een mogelijk effect > € 100.000.

Omdat de begroting van WF is onderverdeeld in de taken 'Watersystemen' en 'Waterketen' is dit onderscheid in de tabel aangegeven. Indien het voor beide begrotingen speelt wordt het risico verdeeld conform de verhouding in omvang van de begroting: 2/3 Watersystemen (WS) en 1/3 Waterketen (WK). Deze berekening is gebruikt om de benodigde weerstandsvermogen per taak uit te rekenen (zie paragraaf Weerstandsvermogen).

In de begroting 2023, door het algemeen bestuur vastgesteld op 21 december 2022, zijn de operationele risico's met een potentieel effect groter dan € 100.000 weergegeven:

Begroting*	Risico	Kans**	Effect	Risicobedrag***
WS/WK	Digitale veiligheid; ransomware aanval, hacking telemetrie (directe en indirecte kosten).	M	€ 2.000.000	€ 1.000.000
WS	Tegenvallen dividend NWB	L	€ 900.000	€ 180.000
WS/WK	Afwijking t.o.v. aannames gehanteerd bij opstellen begroting voor cao-ontwikkelingen	H	€ 4.000.000	€ 3.600.000
WS/WK	Hogere werkelijke inflatie (G&D) dan geraamd in de begroting (3%)	M	€ 1.100.000	€ 550.000
WS/WK	Renterisico pensioenen voormalige bestuurders	M	-/- € 300.000	-/- € 150.000
WS	Maatschappelijke schade door nalatig handelen in waterbeheer	L	€ 10.000.000	€ 2.000.000

WK	Afvoer afvalwater bij uitval zuivering	L	€ 2.500.000	€ 500.000
WS/WK	Stijging energiekosten, opwek en gebruik onvoldoende afgestemd	M	€ 500.000	€ 250.000
WS/WK	Prijsstijging contracten, lange levertijden	M	€ 1.000.000	€ 500.000
WK	Uitval slibontwateringsinstallatie	L	€ 2.500.000	€ 500.000
Totaal				€ 8.930.000

* Begroting

Ons waterschap kent een afzonderlijke begroting voor de taken: Watersystemen en Waterketen. Aangegeven wordt voor welke begroting het risico speelt. Indien het voor beide begrotingen speelt wordt het risico verdeeld conform de verhouding in omvang van de begroting: 2/3 Watersystemen (WS) en 1/3 Waterketen (WK). Deze berekening is gebruikt om de benodigde weerstandsvermogen per taak uit te rekenen (zie paragraaf Weerstandsvermogen).

** Betekenis Kans

H: hoog: het risico heeft een grote kans van voordoen en wordt voor 90% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,9).

M: midden: het risico heeft een middelgrote kans van voordoen en wordt voor 50% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,5).

L: laag: het risico heeft een kleine kans van voordoen en wordt voor 20% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,2)

***) Risicobedrag

Het risicobedrag ontstaat door het effect te vermenigvuldigen met de met de kans corresponderende vermenigvuldigingsfactor.

In het vervolg van deze paragraaf worden de risico's uit de begroting 2022 geactualiseerd.

COVID-19: Algemeen

In de eerste twee maanden van 2022 was nog een deel van de coronamaatregelen actief. Vanaf maart zijn de meeste maatregelen verdwenen. Het gevolg van het afschaffen van de maatregelen was dat, met name werkzaamheden die in samenwerking met derden uitgevoerd dienen te worden, weer beter opgepakt kunnen worden.

Veenweidevisie: Deelsystemen

De Veenweidevisie geeft de doelen en maatregelen voor het veenweidegebied op hoofdlijnen aan. De uitvoering van dit programma is een proces waarbij verschillende actoren een belangrijke rol spelen. Hun belangen zijn soms heel verschillend. Daardoor kan weerstand en de nodige discussie ontstaan. Voor 2023 is een werkplan opgesteld.

Nadeelcompensatie omleggen persleidingen: Waterketen

Op 26 augustus 2020 is door de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State in hoger beroep uitspraak gedaan ter zake van de kosten van het verleggen van persleidingen bij de Centrale As en de provinciale weg N381. Wetterskip Fryslân is in het ongelijk gesteld met als grondslag dat de provincie de beleidsruimte toekomt om de schadeloosstelling, voor het verleggen van leidingen in eigendom bij de netbeheerders zoals het waterschap, te regelen zoals vastgelegd in de provinciale nadeelcompensatieverordening. Dit mede tegen de achtergrond van een liggingsduur van 33 jaar van de persleidingen die moesten worden verlegd als gevolg van de aanleg van de genoemde provinciale wegen, waaruit volgt dat dit tot het normale maatschappelijk risico behoort.

Vanaf het jaar 2000 wordt er een afweging gemaakt bij het aanleggen van persleidingen of het vestigen van recht van opstal doelmatig is, vanwege de kosten die er mee zijn gemoeid. Hierbij wordt gekeken naar het risico op omleggingen in de toekomst.

Ontwikkeling plaagsoorten: Deelsystemen

Invasieve exoten zijn planten of dieren die van nature niet in Nederland voorkomen. Deze exoten kunnen veel schade veroorzaken. Zo kunnen exotische waterplanten, zoals Grote Waternavel, de sloot verstoppert waardoor het water niet goed meer kan doorstromen. En kunnen exoten zoals de muskusrat gangen graven, waardoor de dijken en oevers kwetsbaar worden. Naast het bestrijden van bijvoorbeeld de muskusrat zal er in de toekomst planmatig gewerkt worden om exoten te bestrijden.

PFAS: Algemeen

De nieuwe normen voor PFAS in grond en bagger kunnen leiden tot hogere kosten bij projecten en onderhoud waarbij grondverzet of afzet van bagger aan de orde is. Bij onderhoud geldt dit met name bij baggeren in stedelijk gebied. Hierbij is afzet van bagger op de kant vaak niet mogelijk en moet de bagger afgevoerd worden. De kosten hiervoor zijn momenteel in ontwikkeling. Ook bij baggeren nabij riooloverstorten moet de bagger afgevoerd worden. Voor het baggeren in het landelijk gebied lijken er weinig risico's te zijn. Bij een verkenning in het beheergebied op twintig locaties bleek alle PFAS in de bagger ruimschoots onder de norm te zitten die geldt voor het verspreiden van bagger op de kant.

Bij projecten waarbij grondverzet aan de orde is (zoals bijvoorbeeld herstel van keringen), hebben we te maken met hogere onderzoekskosten en hogere kosten voor aanvoer van geschikte grond en de afvoer van grond. De kostenontwikkeling is sterk afhankelijk van de besluitvorming ten aanzien van PFAS.

SDE Subsidie: Algemeen

Voor de energie besparende projecten maakt Wetterskip Fryslân gebruik van de Stimuleringsregeling Duurzame energie (SDE-subsidie).

De stijging van de markttarieven voor elektriciteit leiden tot een forse verlaging van de SDE-subsidie. De hoogte van de subsidie is gekoppeld aan de gemiddelde marktwaarde voor elektriciteit. Hoe hoger de marktwaarde, hoe minder subsidie ondernemers ontvangen, omdat de energieleverancier een hoger tarief voor teruglevering vergoedt. WF heeft een lager (terug)leveringstarief gecontracteerd en profiteert niet van een hogere terugleververgoeding. De ontvangen SDE-voorschotten over 2021 en 2022 moeten worden gerestitueerd aan de RVO. In 2023 zullen gezien de ontwikkeling van de elektriciteitstarieven ook de begrote SDE-opbrengsten niet worden gerealiseerd.

Afvalstoffenheffing slib: Waterketen

De afvalstoffenheffing op zuiveringsslib gaat niet door. Dit is de uitkomst van overleg tussen de waterschappen en het Rijk. Huidige marktpartijen hoeven voor de verwerking van zuiveringsslib deze belastingheffing niet af te dragen. Normaal gaat het om een heffing van € 33,15 per ton (2021). In ons geval zou een dergelijke belasting leiden tot een verhoging van de slibkosten met € 2,3 miljoen per jaar. Het risico blijft aanwezig dat een nieuw kabinet een herziening van deze vrijstelling op de agenda zet.

Vervangingsinvesteringen persleidingen: Waterketen

We beheren 814 kilometer persleidingen en 278 rioolgemalen in het afvalwater-transportstelsel. De afschrijvingslasten vormen samen met de instandhoudingskosten voor het transportstelsel het grootste deel van het jaarlijks budget. De oudste persleidingen zijn nu circa 55 jaar oud.

In de begroting 2023 en volgende jaren is een aantal vervangingsinvesteringen opgenomen. Door de vervangingen wordt een deel van de risico's op breuken weg genomen, maar gelijktijdig neemt het overall risico toe door het verder verouderen van het stelsel. Extra kosten die ontstaan door breuken en andere calamiteiten vangen we op binnen het weerstandsvermogen.

Door middel van nieuwe onderzoeksmethoden gaan we de restlevensduur van de meest kritische en kwetsbaarste persleidingen in kaart brengen. Op basis daarvan wordt een meerjarig investeringsprogramma voorgelegd aan het bestuur, waarin een keuze gemaakt kan worden tussen risico's en kosten.

Wettelijke beoordeling Primaire Keringen: Primaire Keringen

In het voorjaar van 2020 is de landelijke masterplanning vastgesteld. Waterschappen geven hierin hun planning van de beoordelingen van hun primaire keringen aan. Daarbij is de deadline voor de afronding van de beoordeling nu vastgelegd op 1 juli 2022, waarmee de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) de mogelijkheid geboden wordt tijdig de voorgelegde beoordelingen te toetsen. Er blijft echter een kleine kans dat een voorlopig oordeel niet mogelijk blijkt te zijn. Dan halen we met de beschikbare capaciteit en middelen de landelijke planning niet. In 2022 is de toetsing afgerond inclusief voorlopig oordeel voor de IJsselmeerdijken. Derhalve heeft het geschetste risico zich in 2022 niet voorgedaan.

Ingangstoets Hoogwaterbeschermingsprogramma: Primaire Keringen

Het doel van de ingangstoets is om de landelijke programmering van de HWBP-projecten stabiel te maken. De ingangstoets haalt een deel van de werkzaamheden en onderzoeken uit de verkenningsfase naar voren. Dat deel is dan waarschijnlijk niet meer subsidiabel. In 2022 is een traject gestart op alliantieniveau met als doel om te komen tot een voorspelbaar en betrouwbaar realisatie van het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

Vervangingswaarde assets: Assetmanagement

De vervangingswaarde van onze assets zegt iets over omvang van de toekomstige investeringen en over de afschrijvingen. Een berekening op basis van het huidige areaal en actuele kosten kengetallen, om de vervangingswaarde van de assets te bepalen is weliswaar een theoretische exercitie, maar wel een exercitie die inzicht geeft in welke infrastructuur nodig is om wonen, werken en recreëren in het beheergebied mogelijk te maken en welke investeringskosten gemoeid gaan met de instandhouding ervan. Het hanteren van formele afschrijvingstermijnen uit de Verordening Waarderingsgrondslagen levert een balanstotaal op tegen vervangingsprijzen, en economische afschrijvingslasten. Deze verschilt echter van het balanstotaal en de afschrijvingen uit het Meerjaren Perspectief omdat die balans sterk historisch is bepaald. Actualisatie van de getallen laat een behoorlijke discrepantie zien tussen de werkelijkheid en het 'theoretische model'. Sturing op toekomstige vervangingsinvesteringen én nieuwe investeringen is bepalend voor een stabiele financiële basis in relatie tot een betrouwbare en bestendige uitvoering van de taken. Hiervoor is het noodzakelijk de komende periode de getallen te verfijnen en op basis hiervan keuzes te maken inzake beheerdoelen in relatie tot risico's, afschrijvingstermijnen, fysieke herinrichting of hoogte van investeringen. Met het bestuur (zowel algemeen bestuur als dagelijks bestuur) is het afgelopen jaar gesproken over wat voor waterschap we willen zijn en wat voor duurzaam financieel beleid daarbij hoort. Hierbij is de huidige beschikbare informatie gebruikt die op hoofdlijnen inzicht geeft in de orde en grootte van de problematiek. Vanaf 2026 is een verfijning van de informatie noodzakelijk. Hierbij wordt in het kader van assetmanagement aan gewerkt. Om daar te komen zullen de verschillende bronsystemen (waaronder het financieel systeem en Assetmanagement systeem) zodanig aangepast moeten worden dat we via het datawarehouse de benodigde informatie op verschillende niveaus kunnen ontsluiten ten behoeve van het sturen en het nemen van besluiten.

Overige risico's

Naast bovengenoemde punten, vanuit de begroting 2022, heeft in het jaar 2022 de oorlog in Oekraïne veel impact gehad. Ook heeft dit grote gevolgen gehad voor Wetterskip Fryslân. Zo zijn de energieprijzen, de prijzen van materialen en grondstoffen enorm gestegen. Naast deze prijsontwikkeling is de beschikbaarheid van materialen en grondstoffen erg onder druk komen te staan. Dit alles heeft een hoge impact op de uitvoering van onze projecten.

Ook hebben we last van de krapte op arbeidsmarkt. Het is lastig om vacatures in te vullen en het borgen van kennis van personeel staat onder druk. Om dit beter te beheersen krijgt strategische personeelsplanning volop aandacht nu en in de toekomst.

Weerstandsvermogen

Het 'weerstandsvermogen' is het vermogen van het waterschap om (financiële) tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van het waterschap in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt weergegeven als ratio. De weerstandsratio wordt bepaald als verhoudingsgetal tussen enerzijds weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's. De weerstandscapaciteit is de omvang van de financiële middelen die vrijgemaakt kunnen worden om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.

De (financiële) risico's (na het nemen van beheersmaatregelen) worden jaarlijks in kaart gebracht. Bij de bepaling van de weerstandsratio wordt rekening gehouden met het gegeven dat risico's zich nooit allemaal met een maximale omvang zullen voordoen. Daartoe wordt de kans van voordoen bepaald. Alleen bedragen boven de €100.000 worden meegenomen in de bepaling van de weerstandsratio. Daarbij wordt tevens rekening gehouden met het gegeven dat de risico's niet allemaal in hetzelfde jaar tot incidenten leiden: het samenloopperscentage. Dit samenloopperscentage is, zoals gebruikelijk binnen de overheid, bepaald op 90%.

In formule ziet dit er als volgt uit: $\text{weerstandsratio} = \text{weerstandscapaciteit} / (0,9 \times \text{risico's})$

Wetterskip Fryslân streeft daarbij een weerstandsratio na die als voldoende wordt bestempeld. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de onderstaande tabel. In dit model wordt een oordeel gekoppeld aan het verhoudingsgetal weerstandsratio.

Waardering weerstandsratio		
Waarderingscijfer	Weerstandsratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Dit betekent dat het Wetterskip een weerstandsratio nastreeft van minimaal 1,0. Indien bij de actualisatie van de risico's blijkt dat het weerstandsratio onder deze grens valt, beziet het bestuur of dit aanleiding geeft tot het verhogen van de aangehouden algemene reserve. Het aanhouden van alleen een ondergrens voor het weerstandsratio betekent dat de omvang van de algemene reserve niet van jaar tot jaar fluctueert.

Wetterskip Fryslân streeft naar een organisatie brede benadering van risicomanagement, waarbij meerdere schadesoorten worden beschouwd en er structureel en organisatie breed aandacht wordt gegeven aan het onderwerp. Het beleid is vastgelegd in de beleidsnota Risicobewust werken vastgesteld in het algemeen bestuur van 4 oktober 2022.

In de risicoparagraaf zijn de belangrijkste risico's inzichtelijk gemaakt. Bij het inzichtelijk maken van risico's wordt een onderscheid gemaakt naar:

- Strategische risico's zijn risico's welke van invloed zijn op het halen van strategische doelen of gedefinieerde strategie. Met strategische doelen bedoelen we de doelen uit de doelenboom waaraan in de Opgaves wordt gewerkt. Hieraan valt merendeels (nog) geen bedrag te koppelen. Veelal spelen deze risico's op de middellange termijn.
- Operationele risico's zijn risico's welke zich in het komende begrotingsjaar kunnen voordoen met een aanzienlijk financieel effect (> € 100.000). Deze risico's worden zo goed als mogelijk gekwantificeerd en worden meegenomen in het bepalen van de minimale weerstandscapaciteit.
- Risicovolle ontwikkelingen zijn bestuurlijk relevante ontwikkelingen die aanzienlijke risico's inhouden voor de taakuitvoering van het waterschap op termijn maar waarvan de aard en omvang van het financiële effect nog erg onzeker zijn. Veelal gaat het om de lange termijn.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserve.

In de risicoparagraaf is een overzicht opgenomen van de operationele risico's groter dan € 100.000. Dit geeft een inschatting van de middelen die we nodig hebben bij het optreden van de risico's: de benodigde weerstandscapaciteit. Op basis van een inschatting van de kans, impact en financiële omvang bedragen de bestuurlijk relevant geachte risico's maximaal € 8,9 miljoen. Dit bedrag wordt gecorrigeerd voor de samenloopfactor (0,9). Daarmee wordt uitdrukking gegeven aan het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk voordoen.

De totaal minimaal benodigde weerstandscapaciteit voor Wetterskip Fryslân bedraagt: € 8,0 miljoen. Opgesplitst naar taak is dit:

- Watersystemen: € 5,8 miljoen
- Waterzuivering: € 2,2 miljoen

Algemene reserves

Met algemene reserves kunnen we onvoorziene fluctuaties op korte termijn opvangen. Bij de behandeling van het begroting 2023 op 20 december 2022 besloot het algemeen bestuur de minimumnorm voor de algemene reserve van de taak watersysteembeheer vast te stellen op € 5,8 miljoen en voor de taak zuiveringsbeheer op € 2,2 miljoen. Hiermee verwacht het algemeen bestuur voldoende buffer te hebben om in te spelen op mogelijke risico's. De hoogte van de bedragen is gebaseerd op de norm voor de weerstandsratio zoals dit in het beleid risicobewust werken is vastgesteld.

Bedragen x € 1.000

	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Totaal
	31-12-2022	31-12-2022	31-12-2022
Algemene reserve	16.950	6.926	23.876
Totaal	16.950	6.926	23.876

Weerstandsratio

De weerstandsratio is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserves en egaliseringsreserves) en de benodigde weerstandscapaciteit. Wetterskip Fryslân hanteert een minimale ratio van 1,0 voor de ratio weerstandsvermogen.

De weerstandsratio op balansdatum is: € 23.876.000 : (0,9 x € 8.930.000) = 2,97

Daarmee is de weerstandsratio op balansdatum uitstekend, conform de tabel hierboven.

Financiering

Voor het financieren van de uitgaven beschikken we over interne en externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de lopende inkomsten, vooral belastingopbrengsten.

Onder de externe financiering vallen de korte en de langlopende leningen. We leggen de diverse aspecten die hierbij een rol spelen hieronder uit.

Treasury

Het treasurystatuut geeft het formele kader waarbinnen onze treasury-activiteiten moeten plaatsvinden. De geplande activiteiten leggen we ieder jaar vooraf vast in een treasuryjaarplan. De treasurycommissie kwam in 2022 vijf keer bij elkaar. De commissie voerde de doelstellingen uit het jaarplan uit. Begin 2018 sloten we een raamovereenkomst af met de Europese Investeringsbank (EIB). Het gaat om een raamovereenkomst voor het aantrekken van maximaal € 100 miljoen krediet binnen een periode van drie jaar. Wetterskip Fryslân sloot deze raamovereenkomst af, omdat de EIB vaak tegen heel concurrerende tarieven leningen kan verstrekken. De EIB mag maximaal 50 procent krediet verstrekken van de bruto investeringen. De rest van de financieringsbehoefte moeten we financieren uit subsidies en leningen van andere banken (over het algemeen de Nederlandse Waterschapsbank).

Staat van herkomst en besteding van middelen

De mutatie van de netto vlottende financiering in 2022 leggen we uit in de staat van herkomst en besteding van middelen:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Herkomst	Besteding	Mutatie
Resultaat 2022	5.426		
Vaste activa			
- Afschrijvingen	40.845		
- Desinvesteringen	37		
- Investerings		48.117	
Eigen vermogen lang			
Dotatie aan bestemmingsreserve			
Vreemd vermogen lang			
- Afname voorzieningen		2.126	
- Toename langlopende leningen	10.697		
Financieringsmutatie	57.005	50.243	6.762
Vlottende financieringsmiddelen			
- Toename crediteuren	2.907		
- Toename overlopende passiva	12.272		
- Toename negatieve liquide middelen		21.334	
- Toename debiteurensaldo	147		
- Toename overlopende activa		757	
- Afname voorraden	2		
Mutatie netto vlottende financieringsmiddelen	15.328	22.091	-6.763

Overzicht kasstromen

Bedragen x € 1.000

Kasstroomoverzicht	2022
Resultaat	5.426
Afschrijving vaste activa	40.845
Mutatie reserves en voorzieningen	-2.126
Bruto kasstroom uit operaties	44.145
Exploitatie	
Toename van de vorderingen	-610
Afname van de voorraden	2
Toename kortlopende schulden	15.179
Kasstroom uit operationele activiteiten	14.571
Investerings	
Investerings in vaste activa	-42.231
Besteding vooruit ontvangen subsidie	-5.885
Desinvesteringen	37
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-48.079
Kapitaalstortingen	
Opgenomen leningen	50.000
Aflossingen leningen 2022 naar kortlopende schulden	-39.303
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	10.697
Afname liquiditeiten	21.334

Opbouw en verloop langlopende schuld

In 2022 losten we voor een totaalbedrag van € 38,6 miljoen af. Een bedrag van € 30 miljoen heeft betrekking op een herfinanciering van drie leningen. Deze leningen zijn vervroegd afgelost en vervangen door leningen met een lager rentepercentage en een langere looptijd. Tegelijkertijd zijn voor een bedrag van € 50,0 miljoen nieuwe leningen, waarvan € 30 miljoen herfinanciering, afgesloten. Per saldo nam de langlopende schuld toe met € 11,3 miljoen. Door de dalende rente op de kapitaalmarkt en een proactieve uitvoering van het treasurybeleid is de rentelast in de afgelopen jaren vrijwel op hetzelfde niveau gebleven. Dit ondanks een stijgende langlopende schuld.

Hieronder staan enkele kerntegevens over de opbouw en het verloop van de langlopende schuld in 2022

Bedragen x € 1.000

Vreemd vermogen	2018	2019	2020	2021	2022
Langlopende schuld op 1 januari	429.886	449.307	472.419	480.531	491.610
- Af: aflossingen	-5.079	-20.888	-6.888	-27.221	-38.636
- Bij: nieuwe geldleningen	24.500	44.000	15.000	38.300	50.000
Langlopende schuld op 31 december	449.307	472.419	480.531	491.610	502.974
Rentelast langlopende leningen	12.308	12.585	12.071	12.157	11.905

Opbouw en verloop kortlopende schuld

We financieren onze activiteiten binnen de kasgeldlimiet met korte middelen. De kasgeldlimiet geeft het maximumbedrag aan waarvoor we kortlopende financieringsmiddelen kunnen aantrekken. Kortlopend betekent een looptijd korter dan een jaar. De kasgeldlimiet bedraagt 23 procent van het begrotingstotaal (€ 182,9 miljoen). Artikel 4 van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) bepaalt dat overheden de kasgeldlimiet maximaal twee achtereenvolgende kwartalen mogen overschrijden.

Bedragen x € 1.000

Kortlopende vordering/schuld ten opzichte van kasgeldlimiet	Vordering/schuld	Kasgeldlimiet
1e kwartaal	-1.745	42.073
2e kwartaal	-22.121	42.073
3e kwartaal	-22.954	42.073
4e kwartaal	-39.713	42.073

Rente langlopende financiering

Bedragen x € 1.000

Rentekosten 2022	Begroting 2022	Gewijzigde begroting 2022	Jaarrekening 2022	Verschil
Rentelasten langlopende verplichtingen	11.895	11.931	11.903	-28
Rentelasten rekening-courant/kasgeld	-	-	-	-
Rentebaten	-	-	-145	-145
Totaal rentekosten	11.895	11.931	11.758	-173

Rente rekeningcourant/kasgeld rente

In 2022 zijn er geen kasgeldleningen geweest. Wel is er een renteopbrengst geweest door positieve saldi van de bankrekeningen en schatkistbankieren.

Het saldo van de bankrekeningen is in bijna geheel 2022 positief geweest. Vanaf halverwege september wordt er weer rente vergoed over positieve saldi. Per saldo komen de rentebaten in 2022 uit op een bedrag van afgerond € 145.000.

Renteomslag

Het renteomslagpercentage = (€ 11,9 miljoen / € 487,0 miljoen) = 2,44 procent.

Bedragen x € 1.000

Renteomslagberekening	Totaalbedrag	Gemiddeld
Materiële vaste activa		
Materiële vaste activa per 1 januari	438.040	438.040
Geactiveerde werken per 1 januari	31.661	31.661
Overige investeringen/desinvesteringen	-	-
Afschrijvingen	-40.845	-20.423
Subtotaal	428.856	449.279
Onderhanden werk		
Uitgaven op onderhanden werk per 1 januari	68.902	68.902
Geactiveerde werken per 1 januari	-31.661	-31.661
Subtotaal	37.241	37.241
Financiële vaste activa		
Financiële vaste activa per 1 januari	512	512
Subtotaal	512	512
Gemiddeld geïnvesteerd bedrag		487.032
Rente	11.904	
Rentebaten	-145	
Totaal betaalde rente	11.759	

Renterisico

In de Wet financiering decentrale overheden is een renterisiconorm voor decentrale overheden vastgelegd. Dit houdt in dat in enig jaar het totaal aan aflossingen en renteconversies een gesteld maximum niet mag overschrijden. Voor waterschappen is deze norm 30 procent van het begrotingstotaal (€ 182,9 miljoen). In 2022 hebben we deze risiconorm niet overschreden.

Mutatie langlopende leningen 2022

In de begroting hielden we rekening met het feit dat we de financieringsbehoefte konden dekken met kortlopende middelen (kasgeld/rekening courant). In 2022 is één lening afgesloten met uitgestelde storting in 2026. Daarnaast zijn in 2022 drie leningen vervroegd afgelost en vervangen door drie nieuwe leningen met een lager rentepercentage en een langere looptijd.

De gemiddelde rente van de langlopende leningenportefeuille is 2,35 procent per ultimo 2021 (2021: 2,45 procent). De duration (gemiddeld gewogen rentetypische looptijd) is circa 15,1 jaar (2021: 14,8 jaar).

De belangrijkste kenmerken van de gestorte/afgeloste leningen zijn:

Mutatie leningen in 2022	Rente (%)	Hoofdsom	Looptijd (jaren)	Storting
Tegenpartij		(x € 1.000)		/aflossing (datum)
Nederlandse Waterschapsbank	1,528	-10.000		1-mrt
Nederlandse Waterschapsbank	1,216	-10.000		5-sep
Nederlandse Waterschapsbank	1,328	-10.000		5-nov
Nederlandse Waterschapsbank	1,107	10.000	40	4-apr
Nederlandse Waterschapsbank	1,043	10.000	45	4-apr
Nederlandse Waterschapsbank	1,063	10.000	30	4-apr
Nederlandse Waterschapsbank (uitgestelde storting)	0,41	10.000	30	3-okt
Nederlandse Waterschapsbank (uitgestelde storting)	0,415	10.000	30	4-nov
Totaal		20.000		

Toekomstige financiering

Voor de toekomstige financiering is in 2021 een lening met uitgestelde storting afgesloten. In de komende jaren vindt de storting plaats van leningen die in het verleden zijn afgesloten om te profiteren van het lage renteniveau. De belangrijkste kenmerken van deze leningen staan hieronder:

Afgesloten leningen met uitgestelde storting	Rente (%)	Hoofdsom	Looptijd (jaren)	Storting (datum)
Tegenpartij		(x € 1.000)		
Bank Nederlandse Gemeenten	0,495	10.000	30	4-10-2023
Nederlandse Waterschapsbank	0,44	10.000	30	3-6-2024
Bank Nederlandse Gemeenten	1,897	15.000	50	4-9-2026
Totaal		35.000		

Verbonden partijen

Wij hebben een aantal taken ondergebracht in samenwerkingsverbanden waarin meerdere waterschappen en/of andere instellingen participeren. Het gaat hier om deelnemingen in vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen. De samenwerkingsvormen duiden we aan met het begrip 'verbonden partijen'. Hieronder verstaan we een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Met bestuurlijk belang bedoelen we: het waterschap heeft zeggenschap door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht.

Onder financieel belang verstaan we: het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is of waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

Wetterskip Fryslân werkt op vele manieren samen met andere organisaties. Dit doen we in de verwachting om op deze manier meer rendement voor Wetterskip Fryslân en de Mienskip te behalen. Eén van deze samenwerkingsvormen is het deelnemen aan verbonden partijen. Deze vorm van samenwerking vraagt om een goede balans van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en verantwoording.

Wanneer de vraag opkomt of het wenselijk is een samenwerking aan te gaan, om op deze manier een taak van het waterschap op afstand te organiseren, vraagt dit een goede afweging.

Onderstaande uitgangspunten zijn van toepassing bij het maken van een afweging over het al dan niet toetreden tot een verbonden partij en de inrichting ervan:

1. Er worden alleen activiteiten overgedragen aan een verbonden partij als deze zich hiervoor lenen.
2. Voor samenwerking in een verbonden partij wordt de best passende bestuurlijke, organisatorische en juridische vorm gekozen. De keuze tussen een publiek- of privaatrechtelijke samenwerking wordt per geval gemaakt. Er wordt gekozen voor een samenwerkingsvorm die zo eenvoudig mogelijk is.
3. Bij besluitvorming over samenwerking in een verbonden partij wordt naast een voorstel voor de rechtsvorm, ook aandacht besteed aan risico's en beheersmaatregelen, governance, informatievoorziening en evaluatiemomenten en een exit-strategie.

Zeggenschap

Het waterschap kan invloed uitoefenen door middel van:

- besturen van stichtingen en gemeenschappelijke regelingen
- vergadering van aandeelhouders
- raad van commissarissen
- toezicht

Sinds 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) gewijzigd. Deze wijziging heeft als doel om de positie, de besluitvorming en de controlerende rol van het waterschap te versterken.

Wij wenden onze invloed aan als het gaat om sturing op (onder andere) financiën, risico's en toekomstvisie. Het zijn vormen van verlengd lokaal bestuur. Hierdoor is de directe invloed per definitie beperkt. Bij een meerderheid voor een voorstel zal de minderheid zich moeten schikken. De democratische controle op de verbonden partijen ligt bij het algemeen bestuur. Leden van het dagelijks bestuur die deel uitmaken van een bestuur van een verbonden partij, leggen verantwoording af aan het algemeen bestuur.

Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten vennootschap (BV)
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân (100%)
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De activiteiten van de holding bestaan met name uit het deelnemen in, zich financieel interesseren in, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren uitsluitend voor andere ondernemingen en vennootschappen met bepaalde doelen. De holding neemt voor 50% deel in de Voorzuivering afvalwater Workum V.O.F., 50% deel in Grienskip BV en voor 33,3% in de Ballumerbocht Ameland BV
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toezicht uitoefenen op het bestuur van de dochter ondernemingen van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.?
Prestaties	Zie toelichting bij de Voorzuivering Workum V.O.F. , Grienskip B.V. en Ballumerbocht Ameland B.V.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2021 bedraagt het Enkelvoudig eigen vermogen € 579.585 Enkelvoudig resultaat na belasting € 80.780 De jaarrekening 2022 is nog niet opgesteld

Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De directie bestaat uit de Secretaris - directeur en de adjunct-secretaris directeur. Zij leggen verantwoording af aan het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is 100% aandeelhouder van Wetterskip Deelnemingen B.V.
Risico's	Zie toelichting bij de Voorzuivering Workum V.O.F., Grienskip B.V. en Ballumerbocht B.V.
Exit strategie	n.v.t.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op 15 februari 2022 heeft het AB het beleidskader verbonden partijen vastgesteld op basis waarvan de afweging kan worden gemaakt om wel dan niet samen te werken via een verbonden partij, het zij via een privaatrechtelijke deelneming een publiekrechtelijke samenwerking via een gemeenschappelijke regeling of een publieke private samenwerking

Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F., Leeuwarden

Rechtsvorm	Vennootschap onder Firma
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV Friesland Campina
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Een duurzame en doelmatige werking van de waterketen
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Een doelmatige werking van RWZI Workum
Prestaties	Het komende jaar gaan we een meerjaren investeringsbegroting opstellen. Hiermee willen we ook voor de komende jaren duidelijk krijgen welke investeringen noodzakelijk zijn voor een toekomstbestendige VZW.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 500.000 Vreemd vermogen € 350.000 (netto) begrotingstotaal € 850.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De Dijkgraaf is bestuurlijk betrokken vanuit Wetterskip en de directie vanuit Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	<i>Wat is de omvang van het financiële belang van Wetterskip Fryslân? Wat is ons aandeel in begroting verbonden partij (relatief en absoluut). Hoe groot is ons aandelenbelang, wat betaalt of ontvangt Wetterskip Fryslân jaarlijks</i>

	belastingopbrengsten jaarlijks € 280.000 het financieel belang van WF is 50% van het eigen vermogen van de voorzuivering
Risico's	Indien de VZW de operationele doelen niet haalt heeft dit mogelijk gevolgen voor de doelmatige werking van RWZI Workum en daarmee op de lozingen van de RWZI op het oppervlaktewater Het niet functioneren van de samenwerking kan leiden tot milieuschade en hogere kosten voor de bedrijfsvoering van de eigen RWZI. Beëindiging van de samenwerking geeft op langere termijn een extra investeringsopgave voor één van beide deelnemers en kan afhaken / verlies van belastingopbrengsten van een grote lozer met zich meebrengen.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsovereenkomst afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden
Ontwikkelingen/bijzonderheden	De VZW gaat onderzoeken welke stappen het kan nemen om op termijn energie en klimaatneutraal te worden.

Grienskip BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Caparis NV, Empatec NV, Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bevorderen van arbeidsparticipatie voor mensen met achterstand op de arbeidsmarkt
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Doel is het uitvoeren van groenonderhoud in het beheergebied van Wetterskip Fryslân en invulling geven aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de organisatie door dit werk te laten verrichten door mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Prestaties	Het jaarlijks conform dienstverleningsovereenkomst uitvoeren van het groen onderhoud, de distelbestrijding en exoten bestrijding in het beheergebied van Wetterskip Fryslân.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen €178.000 (kort) vreemd vermogen € 252.000 Begrotingstotaal € 2.025.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De secretaris directeur en de adjunct directeur zijn als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV betrokken. Deelnemingen BV bezit een meerderheidsaandeel van 52% en heeft daarmee invloed op de BV

Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV bezit 52% van de aandelen van de BV. Winst en verlies wordt jaarlijks op basis van het aandelenpercentage betaald of doorbelast aan de deelnemende partijen.
Risico's	Er bestaat een beperkt operationeel risico voor Wetterskip Fryslân als Grienskip het groenonderhoud niet conform afspraken uitvoert. Wetterskip Fryslân is daarnaast mede risicodrager voor mogelijke verliezen van de onderneming.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsakte afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Grienskip gaat de mogelijke samenwerking met andere overheidspartijen onderzoeken.

Energiepark Ballumerbocht BV

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Ameland, Ameland Energie Coöperatie en Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het realiseren van een slim en toekomstbestendig energiesysteem voor Ameland.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op Ameland duurzaam opwekken.
Prestaties	Er dient voor het aantrekken van het vreemd vermogen een sluitende businesscase te zijn.
Financiële situatie verbonden partij	Het door WF ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 100.000. Er is op dit moment nog geen vreemd vermogen aangetrokken voor de realisatie van het energiepark.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Namens Wetterskip Fryslân zijn de secretaris directeur en de adjunct directeur als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstoring van € 100.000 een belang van 33,3% in de onderneming.
Risico's	In de realisatie van het project zijn er risico's op het gebied van vergunningen, technische problemen en netcongestie problematiek. In de uitvoeringsfase en de exploitatiefase van het park zijn we mede risicodrager van de BV.
Exit strategie	In de oprichtingsakte zijn ontbindingsvoorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen.

Ontwikkelingen/bijzonderheden	Indien Wetterskip Fryslân samen met de Gemeente Ameland garant staan, kan de BV onder gunstigere voorwaarden vreemd vermogen aantrekken. We komen in 2023 hiervoor met een voorstel.
-------------------------------	--

Het Noordelijk Belastingkantoor, Haren

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's en gemeente Groningen
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Noordelijk belastingkantoor wil door de bundeling van kennis en tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten de lokale overheden vernieuwend en efficiënt ondersteunen bij de uitvoering van hun belastingtaken, nu en in de toekomst.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency toegetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling. Het Noordelijk Belastingkantoor verzorgt voor de deelnemers de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en gemeentelijke belastingen. Dit specialistische werk kan beter vanuit een gespecialiseerde organisatie plaatsvinden.
Prestaties	De op te leveren producten en prestaties zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). Deze SLA is in 2022 herzien en deze gewijzigde SLA is op 1 januari 2023 in werking getreden.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 70.000 (Kort) vreemd vermogen € 6.083.302 Begrotingstotaal €14.832.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Een lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân heeft zitting in het bestuur. Elke deelnemer heeft één afgevaardigde in het bestuur met een gelijke stem.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2022 een bedrag van € 3.923.000. Dit is 26,4% van de totale exploitatiekosten van het Noordelijk Belastingkantoor.
Risico's	Als de doelen niet worden gehaald worden er geen aanslagen verzonden en ingevorderd. Dit betekent dat Wetterskip Fryslân geen financiële middelen ontvangt. Omdat het waterschap voor de inkomsten bijna 100% afhankelijk is van de waterschapsbelastingen belooft het financieel risico de begrote opbrengst belastingen. Voor 2022 is de netto belastingopbrengst geraamd op een bedrag van € 160 miljoen. Als het waterschap geen geld ontvangt kan de uitvoering van de wettelijke taken in het geding komen. Dit kan in het uiterste geval leiden tot schadeclaims in verband met wateroverlast-/tekort en lozing van ongezuiverd water.

Exit strategie	De regeling is met ingang van 1 januari 2018 in werking getreden en is voor onbepaalde tijd getroffen. Gedurende vijf jaar na de datum van toetreding tot de regeling is uittreding niet mogelijk.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Door het Noordelijk belastingkantoor is actief bezig om de diensten op het gebied van belastingen voor steeds meer gemeenten uit te voeren. Door deze uitbreiding worden de vaste kosten verdeeld over meer overheden waardoor de kosten per deelnemer dalen.

Het Waterschapshuis, Amersfoort

Rechtsvorm	Publieke rechtspersoon
Deelnemende partijen	Alle waterschappen, Rijkswaterstaat, Provincies.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Waterschapshuis (hWh) is een gemeenschappelijke regeling waarin de waterschappen een deel van hun activiteiten met betrekking tot de gegevenshuishouding en informatievoorziening hebben samengebracht. Binnen Het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het Waterschapshuis bevordert dat waterschappen samenwerken aan het datagedreven waterschap van de toekomst om gezamenlijk voordeel te behalen. Zij vervult de wensen van waterschappen, inventariseert of er samenwerking mogelijk is en vindt oplossingen voor problemen.
Prestaties	De te leveren prestaties door hWh worden vastgelegd in een DVO (dienstverleningsovereenkomst). Per dienst/prestatie wordt een DVO opgesteld en deze wordt ter begroting gebracht.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen: € 0 Vreemd vermogen: € 262.669 (Netto) begrotingstotaal : € 32.813.634 (geactualiseerde begroting 2023)
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Luzette Kroon is lid van het Algemeen bestuur. Zij heeft daar 1 stem van de in totaal 21 stemmen. Zij kan daarmee invloed uitoefenen op de begroting en het algemeen te voeren beleid van hWh.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Financiële belang van Wetterskip Fryslân: € 1.556.000 begroot in begroting 2023. Relatief aandeel WF in begroting hWh: 4,74% Absoluut aandeel WF in begroting hWh: € 1.556.000

Risico's	Wetterskip Fryslân (WF) loopt een beperkt risico op het moment dat hWh zijn doelen niet behaalt. Sturing op het behalen van de doelen is geregeld via de reguliere P&C cyclus. Daar waar het behalen van doelstellingen financieel uit de pas lopen, loopt WF het risico dat er geen dekking is in de eigen begroting. Dit risico wordt beperkt, omdat de P&C cyclus hWh is afgestemd op de interne P&C cyclus bij WF.
Exit strategie	In de vastgestelde Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis, d.d. 1-4-2017, is in artikel 45 vastgelegd op welke wijze een deelnemende partij kan uittreden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	hWh is ingericht als uitvoeringsorganisatie. De toename van complexiteit door andere maatschappelijke verwachtingen, (europese) wetgeving en bestuurlijke afspraken zorgt voor een andere behoefte richting hWh. Om invulling te geven aan deze nieuwe positie is gestart met het opstellen van een nieuwe strategienota welke wordt afgerond in 2023.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing, Grou

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Friese gemeenten, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De FUMO voert de vergunningverlening, toezicht en handhaving van complexere inrichting uit voor alle Friese gemeenten, de provincie en het waterschap.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het waterschap heeft de vergunningverlening, toezicht en handhaving van de indirecte lozing ondergebracht bij de FUMO
Prestaties	Verzorgen vergunningverlening, toezicht en handhaving van de indirecte lozingen
Financiële situatie verbonden partij	<i>Per 31-12-2021 bedraagt het</i> <i>Eigen vermogen € 1.422.044</i> <i>Vreemd vermogen € 622.268</i> <i>Exploitatieomvang € 17.506.963</i> <i>De jaarrekening 2022 is nog niet opgesteld</i>
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	<i>Mw. A. van der Hoek is DB lid bij de FUMO</i>
Financieel belang Wetterskip Fryslân	<i>Wij betalen jaarlijks € 56.571 voor de dienstverlening van de FUMO ten behoeve van Wetterskip Fryslân</i>
Risico's	<i>n.v.t.</i>
Exit strategie	<i>n.v.t.</i>

Ontwikkelingen/bijzonderheden

n.v.t.

De Nederlandse Waterschapsbank N.V., Den Haag

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Deelnemende partijen	De aandeelhouders. 21 waterschappen, 9 provincies en Rijksoverheid
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Verstrekken van financiering in de breedste zin aan overheden en semi-overheden. De Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) is een bank van en voor de publieke sector met bijzondere aandacht voor water en duurzaamheid. Met de AAA/Aaa-ratings trekken ze op een goedkope en duurzame manier geld aan voor de klanten. Zo blijven de lasten voor burgers laag en de verduurzaming betaalbaar.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Vanuit het verleden is het waterschap aandeelhouder geworden. Voor de financiering van de vele investeringen door het waterschap moet geld worden geleend. De Nederlandse Waterschapsbank is hiervoor een zeer geschikte partner waardoor de rentekosten voor Wetterskip Fryslân op een laag niveau kunnen worden gehouden.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestaties met de bank gemaakt.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2021 bedraagt het Eigen vermogen € 1.902.000.000 Vreemd vermogen € 93.791.000.000 Totale inkomsten € 1.462.000.000. De jaarrekening 2022 is nog niet opgesteld
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Op basis van het aandeelhouderschap is het waterschap gerechtigd om de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering te bezoeken. Hier kan mee worden gestemd over het beleid van de bank.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Het waterschap heeft een belang van ongeveer € 426.500 in de Nederlandse Waterschapsbank, wat overeen komt met een percentage van 4,4% van het totale aandelenkapitaal. Jaarlijks wordt ongeveer een bedrag van € 2,8 miljoen aan dividend ontvangen.
Risico's	Als de Nederlandse Waterschapsbank niet kan voldoen aan de diverse financiële ratio's kan worden besloten om geen dividend uit te keren. Dit zou voor Wetterskip Fryslân een financieel nadeel opleveren.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over beëindiging van de deelneming.

Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn op dit moment geen ontwikkelingen die invloed hebben op doel en bestaan van de verbonden partij.
-------------------------------	--

Vereniging Waterketen Onderzoek Noord, Glimmen

Rechtsvorm	Vereniging
Deelnemende partijen	Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen, WMD water en Wetterskip Fryslân.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bundelen van onderzoeksactiviteiten in de waterketen.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Inhoudelijke samenwerking met andere water gerelateerde organisaties in het uitvoeren van waterketen onderzoeken in het noorden van Nederland.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestatie afspraken gemaakt met de vereniging. De onderzoeksresultaten worden intern gedeeld.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 1.989 Vreemd vermogen € 36.311 Het begrotingstotaal € 200.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk in het bestuur van de vereniging vertegenwoordigd. De portefeuillehouder Waterketen is als DB lid betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân draagt financieel bij in het lidmaatschap van de vereniging en in de financiering van de uit te voeren onderzoeken.
Risico's	Het risico voor Wetterskip Fryslân in deze verenigingsdeelname is zeer beperkt.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over de voorwaarden van beëindiging van het lidmaatschap van de vereniging.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Geen bestuurlijk relevante ontwikkelingen

Centre of Expertise Watertechnology, Leeuwarden

Rechtsvorm	Het CEW is een stichting zonder winstoogmerk
Deelnemende partijen	De founding partners zijn: Van Hall Larenstein; NHL Stenden; Wetsus; Vitens; WLN; Wetterskip Fryslân; Well, PBT

Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Centre of Expertise Water Technology (CEW) is hét kennis- en innovatiecentrum voor toegepast onderzoek en productontwikkeling op het gebied van watertechnologie. Het CEW bundelt expertise van onderwijs, onderzoek, overheden en ondernemingen. Wij zijn uw partner op het gebied van toegepast onderzoek, productontwikkeling en onderzoeksfaciliteiten.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Voor Wetterskip Fryslân is als eindgebruiker van technologie afhankelijk van de innovatiekracht die er is bij het MKB-bedrijf. Het MKB wordt hierbij geholpen door het CEW, enerzijds door het onderwijs en de hier opgeleide studenten te verbinden aan het bedrijfsleven anderzijds krijgt het MBK toegang tot ontwikkel subsidies via het CEW. Wetterskip Fryslân ondersteunt dit graag.
Prestaties	In 2022 zijn er (mondelinge) afspraken gemaakt met het CEW over het opleiden van net of bijna afgestudeerde zuiveringstechnologen in de dagelijkse praktijk. In 2023 wordt de samenwerkingsovereenkomst uit 2012 geactualiseerd tot een nieuwe overeenkomst.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2021 bedraagt het Eigen vermogen € 2.646.967 (Kort) vreemd vermogen € 845.973 Begrotingstotaal €xx. De jaarrekening 2022 is nog niet opgesteld.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Bestuurlijke vertegenwoordiging A. van der Hoek
Financieel belang Wetterskip Fryslân	2012 t/m 2017 € 50.000 per jaar in-kind. De overeenkomst is tot op heden steeds met een jaar verlengd, waarbij de in-kind bijdrage is afgebouwd.
Risico's	geen
Exit strategie	Het contract is sinds 2017 per jaar opzegbaar.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe overeenkomst.

Stichting Waterschapserfgoed, Leeuwarden

Rechtsvorm	Stichting
Deelnemende partijen	n.v.t.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De stichting Waterschapserfgoed heeft ten doel: de instandhouding van onroerend waterschapserfgoed, voornamelijk – zonder daartoe beperkt te zijn – de monumenten die beschermd zijn op groen van de Monumentenwet 1988. Daarnaast heeft de stichting Waterschapserfgoed ten doel: het uitdragen van het waterschapsverhaal.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Instandhouding van cultuurhistorisch waardevolle waterschapsobjecten en het laten uitdragen van het waterschapsverhaal.
Prestaties	De Stichting Waterschapserfgoed draagt zorgt voor de instandhouding van de overgedragen gekregen objecten en het uitdragen van het waterschapsverhaal. Deze verplichting vloeit voort uit de overeenkomst zoals deze tussen Wetterskip Fryslân en Stichting Waterschapserfgoed geldt. Ter invulling van deze verplichting en op basis van haar eigen statutaire doel werkt Stichting Waterschapserfgoed met zesjarige instandhoudingsplannen om het dertigtal overgedragen objecten in stand te houden. Er is geen sprake van concrete prestatieafspraken over het leveren van producten of diensten.
Financiële situatie verbonden partij	geen informatie bekend gemaakt
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Stichting Waterschapserfgoed is bestuurlijk volledig onafhankelijk van Wetterskip Fryslân en heeft een eigen rechtspositie en bestuur. Eén bestuurslid van de Stichting Waterschapserfgoed is op bindende voordracht van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân benoemd; deze voorgedragene dient voldoende band te hebben met Wetterskip Fryslân; maar deze persoon is ‘algemeen lid’ en neemt deel aan het stichtingsbestuur als eigen persoon zonder last en ruggespraak met het waterschap.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Indien Stichting Waterschapserfgoed – om wat voor reden dan ook – haar werkzaamheden beëindigt, dan komt het arsenaal aan objecten weer onder verantwoordelijkheid en beheer van Wetterskip Fryslân. Voor het jaarlijkse bedrag zal dan minder aan instandhouding van de objecten gedaan kunnen worden, aangezien Wetterskip Fryslân als overheidsinstantie recht heeft op beduidend minder subsidie. De kosten voor instandhouding van de objecten zullen daarmee hoger uitvallen dan het jaarlijkse bedrag dat Wetterskip Fryslân jaarlijks aan Stichting Waterschapserfgoed betaalt.
Exit strategie	nee
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Door Corona is, hoewel anders gewild, noodgedwongen te weinig aan onderhoud gedaan. De inzet van Stichting Waterschapserfgoed is om de opgelopen achterstand z.s.m. in te lopen. Per definitie is Stichting Waterschapserfgoed geen ‘verbonden partij’, aangezien het waterschap geen zeggenschap of stemrecht heeft in het bestuur van de stichting en ook niet aansprakelijk gesteld kan worden als de stichting failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Rechtsvorm	Vereniging (overkoepelend)
Deelnemende partijen	Alle 21 waterschappen
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan deze verbonden partij is dat de Unie van Waterschappen als onze koepelorganisatie namens de 21 waterschappen haar belangen behartigt bij de Rijksoverheid en in Europa; door onze krachten als waterschappen te bundelen zijn wij in het nationale en internationale krachtenveld een steviger bestuurslaag.
Prestaties	In zijn algemeenheid behartigt de Unie van Waterschappen de belangen van de waterschappen in Den Haag en Brussel en zorgt zij voor kennis- en ervaringsuitwisseling tussen de waterschappen. De concrete plannen van de Unie van Waterschappen voor een bepaald jaar zijn opgenomen in de begroting, die binnen de vereniging wordt behandeld en uiteindelijk door de Ledenvergadering wordt vastgesteld. De begroting voor het jaar 2022 is vastgesteld op 8 oktober 2021
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het: Eigen vermogen € 2.697.666 Vreemd vermogen € 22.246.316 Exploitatie resultaat -/- € 437.044
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Ieder Dagelijks Bestuur (DB)-lid van Wetterskip Fryslân is voor zijn/ haar portefeuille betrokken bij werkgroepen van de Unie. De invloed, op bijvoorbeeld de stemverdeling, is voor alle andere 21 leden (waterschappen) gelijk.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2022 € 537.118 contributie. Daarnaast betaalde Wetterskip verschillende bijdragen, onder andere in het kader van de verkiezingen (€ 27.349).
Risico's	De Unie van Waterschappen doet haar best om de 21 waterschappen zo goed mogelijk te vertegenwoordigen. Daarbij worden er natuurlijk geen garanties gegeven. Veel hangt af van de diverse belangen die er spelen, zoals de positie van de waterschappen in het betreffende beleidsveld waarover onderhandeld wordt.
Exit strategie	De statuten van de Unie van Waterschappen bepalen de procedure die een waterschap moet doorlopen om zijn lidmaatschap van de vereniging op te zeggen. Dezelfde statuten bevatten de procedure voor een eventuele ontbinding van de vereniging als geheel.

Ontwikkelingen/bijzonderheden	Bestuurlijk relevant om te weten is welke nieuwe wetgeving er in de pijplijn zit; welke inspanningen en kosten dat voor een waterschap met zich mee zou kunnen brengen; welke mogelijke subsidiestromen er aangeboord kunnen worden; welke issues er spelen in de koepel overleggen tussen de Unie van Waterschappen, het VNG en het IPO en tussen genoemde koepelorganisaties en het Rijk.
-------------------------------	---

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), Amersfoort

Rechtsvorm	STOWA is een stichting met een stichtingsbestuur.
Deelnemende partijen	Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de in STOWA deelnemende partijen: waterschappen, provincies en het Rijk.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij in hun werk voor staan, goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toegang hebben tot de kennis die wij als waterbeheerder nodig hebben om de opgaven waar wij in ons werk voor staan, goed uit te kunnen voeren.
Prestaties	Doen van onderzoek volgens de door de programmacommissies vastgestelde agenda
Financiële situatie verbonden partij	Realisatie 2022 (geschat) bedraagt totaal € 17 miljoen. Hiervan is € 15 miljoen besteed aan onderzoek en ontwikkeling.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	WF is ambtelijk vertegenwoordigd in de programmacommissies Waterketen en Waterkeren. WF is bestuurlijk vertegenwoordigd in het bestuur.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Jaarlijkse bijdrage van € 480.000
Risico's	geen
Exit strategie	Er liggen geen concrete afspraken.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn geen bijzonderheden en/of ontwikkelingen.

Centrum Innovatief Vakmanschap-Water, Leeuwarden

Rechtsvorm	Coöperatie
Deelnemende partijen	

Doel verbonden partij (openbaar belang)	Met het Centrum voor Innovatief Vakmanschap - Water (CIV-Water) worden water gerelateerde opleidingen en cursussen aangeboden.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Deelname aan het CIV-Water biedt ons waterschap de mogelijkheid goed opgeleid personeel te werven en zittend personeel om te scholen.
Prestaties	
Financiële situatie verbonden partij	Eigen vermogen: € 990.401 (peiljaar 2019) Vreemd vermogen: € 769.561 (peiljaar 2019)
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	
Financieel belang Wetterskip Fryslân	
Risico's	
Exit strategie	
Ontwikkelingen/bijzonderheden	

Bedrijfsvoering

De ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering staan beschreven onder de opgave Bedrijfsvoering.

Fraude

Het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van haar dienstverlening.

Het dagelijks bestuur heeft in haar bespreking van de interim controle (n.a.v. de managementletter 2022) met de accountant dit onderwerp besproken en heeft het advies van de accountant ter harte genomen om de protocollen, beleidsstukken en regelingen met betrekking tot fraude nog eens op volledigheid en toepasbaarheid te beoordelen. Dit zal in het controlejaar 2023 nadere aandacht krijgen. Wij zijn in november 2022 gestart met het opstellen van een frauderisicoanalyse, maar deze is nog niet geformaliseerd.

Externe partijen moeten er op kunnen vertrouwen dat het Wetterskip Fryslân en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. Daarom hebben wij een gedragscode (integriteit) opgesteld die door iedere medewerker bij indiensttreding wordt ondertekend. Het belang van de gedragscode en de naleving wordt periodiek benadrukt en is onderwerp van gesprek tussen leidinggevende en medewerker. Er is een vertrouwenspersoon (integriteit) en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld. De gedragscode is beschikbaar via onze website en wordt (daarmee) ook gedeeld met onze externe relaties. Wij willen het fraudebeleid op het integriteitsbeleid aan laten sluiten.

Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen en toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteren de risico's dat de leiding maatregelen doorbreekt en het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen moeten er toe bijdragen dat override of controls wordt gesignaleerd.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Gezien onze activiteiten heeft informatiebeveiliging vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy en daarmee samenhangende reputatie een hoge prioriteit.

Tijdens de dagelijkse bedrijfsvoering vinden controles plaats om vast te stellen of gewerkt wordt volgens de daarover gemaakte afspraken, waaronder de diverse protocollen voor informatiebeveiliging. Daarnaast beoordelen de security- en privacyofficer de kwaliteit en naleving van de getroffen beheersingsmaatregelen. Periodiek wordt de beheersing van informatiebeveiliging getoetst, zowel intern via interne audits, als extern via het ISAE 3402 onderzoek en ISO 27001 audit. Eventuele verbeterpunten vormen de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

Conclusie

Het dagelijks bestuur is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersingsmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze worden gemitigeerd.

EMU-saldo

Het EMU-saldo van de waterschappen wordt bepaald door de netto investeringsuitgaven, de bruto uitgaven minus de ontvangen investeringssubsidies en andere bijdragen van derden.

Bedragen x € 1.000

EMU-saldo	Realisatie 2021 a	Begroting 2022 b	Realisatie 2022 c	Vershil c-b
<u>EMU/exploitatiesaldo</u>				
§ Bruto resultaat (voor onttrekking bestemmingsreserve)	6.146	-4.713	5.426	10.139
<u>Invloed investeringsuitgaven</u>				
§ Netto investeringsuitgaven	-39.268	-73.947	-48.117	25.830
§ Verkoop van materiële en immateriële activa				
§ Afschrijvingen	39.934	42.173	40.882	-1.291
<u>Invloed reserves en voorzieningen</u>				
§ Toevoegingen aan voorzieningen en 'onvoorzien' t.l.v. exploitatie	537	450	364	-86
§ Onttrekkingen aan voorzieningen en 'onvoorzien' t.b.v. exploitatie	-254		-852	-852
§ Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-654	-800	-1.638	-838
§ Toevoeging rechtstreeks aan voorzieningen				
<u>Aandeel EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen</u>				
§ NBK (27,0%)				
§ Waterschapshuis (4,9%)				
§ Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)				
EMU saldo	6.441	-36.837	-3.935	32.902
Referentiewaarde (toelaatbaar EMU tekort)			-21.300	

Toelichting

Zoals uit de tabel blijkt, is de EMU referentiewaarde in 2022 niet overschreden. Het EMU-saldo is lager dan begroot. Dit is een gevolg van lagere netto uitgaven op investeringen dan begroot en een gunstiger exploitatieresultaat.

Begrotingsrechtmatigheid

Inleiding

Tijdens het uitvoeren van het beleid geldt de hoofdregel dat het algemeen bestuur (beleidsmatige en/of financiële) budgetoverschrijdingen autoriseert. Het dagelijks bestuur legt begrotingswijzigingen ter autorisatie vooraf voor aan het algemeen bestuur. Hiermee vraagt het dagelijks bestuur toestemming voor het te realiseren beleid en de besteding van het benodigde bedrag.

Het dagelijks bestuur is bevoegd zonder toestemming vooraf van het algemeen bestuur de netto-kosten van een programma met 5 procent te overschrijden (met een maximum van € 500.000). De inzet van de financiële middelen moet in dat geval wel passen binnen het vastgestelde beleid. Ook moet het dagelijks bestuur de hiervoor benodigde financiële ruimte elders binnen de begroting kunnen vinden. Kortom de gewijzigde inzet van financiële middelen mag niet een uitzetting van de begroting tot gevolg hebben.

Alleen als de omstandigheden een autorisatie vooraf niet mogelijk maken, moet het dagelijks bestuur achteraf een voorstel voor een begrotingswijziging voorleggen. Als het algemeen bestuur daarmee instemt, is de besteding alsnog geautoriseerd.

Toelichting

Op basis van onderstaande tabel, kan geconcludeerd worden dat er geen begrotingsonrechtmatigheid heeft plaatsgevonden in 2022.

Bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2022	Gewijzigde begroting 2022	Jaarrekening 2022	Verschil Gew. begroting -/- JR
Assetmanagement	3.146	3.175	3.141	34
Bedrijfsvoering	17.301	14.613	12.070	2.543
Boezem	24.203	23.960	24.065	-105
Deelsystemen	54.824	56.994	55.092	1.902
Primaire keringen	14.091	12.985	12.678	307
Strategie & Omgeving	8.592	8.839	8.646	193
Waterketen	42.587	42.957	41.967	990